

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 1, April 2017, p. 377-393

Received	Reviewed	Published	Doi Number
16.02.2017	18.03.2017	24.04.2017	10.18298/ijlet.1688

CREATIVE WRITING EDUCATION FOR GIFTED CHILDREN

Hilal AKÇA¹

ABSTRACT

The etymological origin of the concept of creativity from the Latin word "Creare" is "Kreativitaet, creativiety" in the western languages. This word is a dynamic process which means to create, to give birth, to bring to the square, to find and to explore. Creativity is a teaching without boundaries; Science and professions. This concept, which means that emotions, imagination, intuitions are combined with the right information and motivation, is at every moment of life and everywhere because of the nature of man being creative. Creativity is actually a way of thinking; For this reason he is dragging the person into reaching a certain reason. The ability to grasp the relationship between abstract or concrete objects with the help of concepts and perceptions, abstract thinking, reasoning, and ability to use these mental functions in a concerted way is called intelligence. In spite of the fact that there are notable talent expressions and different definitions, theories about intelligence all converge at the point where there is a capacity or potential for which intelligence can be developed and where there are biological bases. According to this intelligence, the individual is innately possessed, inherited from the western branch and the functions of the central nervous system, Experience, learning, and influencing factors. In this study, it was aimed to manifest by taking the concept "creativity" into account that, out of highly-gifted students, ones exhibiting extraordinary performance in the domain of verbal language competence in comparison with the others can prove to be successful after receiving creative writing trainings. Suggestions were proposed for the gifted children and the educators by compiling a great deal of sources on creative writing and references were made to the sources that they can make use of.

Key Words: Creativity, verbal language competence, creative writing

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARDA YARATICI YAZMA EĞİTİMİ ²

ÖZET

Etimolojik kökeniyle Latince "Creare" sözcüğünden gelen yaratıcılık kavramının batı dillerindeki karşılığı "Kreativitaet, creativiety"dir. Yaratmak, doğurmak, meydana getirmek, bulmak, keşfetmek anlamına gelen bu sözcük dinamik bir süreçtir. Yaratıcılık sınırları olmayan bir öğretiler; bilim ve meslekler üstü bir kurguya sahiptir. Duyguların, hayal gücünün, sezgilerin doğru bilgi ve motivasyonla birleşmesi anlamına gelen bu kavram, insanın doğası gereği yaratıcı olma özelliğine sahip olmasından dolayı hayatın her anında ve her yerdedir. Yaratıcılık aslında bir düşünme yöntemidir; bu nedenle kişiyi belli bir amaca ulaştırmaya sürüklemektedir. Kavramlar ve algılar yardımıyla soyut ya da somut nesnelere arasındaki ilişkiyi kavrayabilme, soyut düşünme, muhakeme etme ve bu zihinsel işlevleri uyumlu şekilde bir amaca yönelik olarak kullanabilme yetenekleri ise zekâ olarak adlandırılmaktadır. Tanımda dikkat çeken yetenek ifadesi ve zekâyâ ilişkin kuramların tümü zekânın geliştirilebilecek bir kapasite ya da potansiyel olduğu ve biyolojik temellerinin bulunduğu noktalarında birleşir. Buna göre zekâ, bireyin doğuştan sahip olduğu, kalıtımla kuşaktan kuşağa geçen ve merkez sinir sisteminin işlevlerini kapsayan; deneyim, öğrenme ve çevreden kaynaklanan etkenlerle biçimlenen bir bileşimdir. Bu çalışmada, yaratıcılık ve zekâ kavramından yola çıkılarak üstün yetenekli çocuklar içerisinde sözel-dil yetenek alanında, diğer çocuklara göre üst düzeyde performans gösteren öğrencilerin yaratıcı yazma alanında belli bir eğitim aldıktan sonra başarı gösterebilecekleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yaratıcı yazma alanında hazırlanan pek çok kaynak derlenerek üstün yetenekli çocuklara ve eğitimcilere önerilerde bulunulmuş ve faydalanabilecekleri kaynaklara atıflar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Sözel-Dilsel Yetenek, Yaratıcı Yazma

¹ Dr., Erciyes Üniv., hakca@erciyes.edu.tr.

² 25-27 Mart 2009 tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresinde sunulan "Üstün Yetenekli Çocuklarda Yaratıcı Yazma" başlıklı bildiriye tanıtımı yapılmış daha sonra tarafımdan makale haline getirilmiş olan eserdir.

1. GİRİŞ

1.1. Üstün Yetenekli Çocuklarda Yaratıcılık

1.1.1. Yaratıcılık- Zekâ ve Yetenek

Üstün yetenekli çocuklar için yapılan araştırmalara bakıldığında yaratıcılığın üstün yetenek için en önemli unsur olduğu görülmüştür. Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli, Stenber'in Üçlü Saçayağı Kuramı, Gardner'in Çoklu Zekâ Modeli ve Dobrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları incelendiğinde üstün yeteneğin ya da üstün zekânın yaratıcılıkla beraber ortaya çıktığı ve üstün yetenekli çocukların en önemli özelliğinin yaratıcılık olduğu kanısına varılmıştır. Bu nedenle karşımıza çıkan ilk soru şu olmuştur: "Sanat ve bilim alanında olduğu gibi yaşamın hemen pek çok alanında kullanılan yaratıcılık nedir ve yaratıcılık alanında yapılan çalışmalar nelerdir?"

Pek çok düşünür ve araştırmacı yaratıcılığı tanımlamaya girişmiştir. Bu tanımların bazılarını bakıldığında kimisi yaratıcılığı bir sezgi süreci olarak benimsemiş, "boşlukları, rahatsız edici ya da eksik öğeleri sezip, bunlar hakkında düşünüler geliştirmek ve yeniden sınamak" gibi sözlerle tanımlamış (Torrace); kimisi "ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma" (Bartlett); diye anlatmış. Kimi "ister bilimde, ister başka bir alanda olsun yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümlenme yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin iraksak ve yakınsak yönlerin birliğine dayanır." (Getzels) diyerek ifade etmiştir. Daha çok sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read "önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan şeyin varlık kazanması" derken şunu da eklemektedir: "Yaratma yoktan var etme olabileceği gibi daha çok ve genellikle var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı yeni baştan uyarlanmasıdır." Suchkov ise, "yaratma, gerçeklik dediğimiz bütünün parçalarını yeni bir biçimde düzenlemekten ve yeniden ortaya koymaktan başka bir şey değildir." demektedir. (San 2004: 14) Dr. Min Basadur ise; yaratıcılık tanımını formüle ederek kullanmaktadır: "Yaratıcılık = Bilgi x Hayal gücü". Feridun Hünel 1950'li yıllardan beri yapılan bu tanımların ortak paydasında değişmez üç parametrenin yer aldığını söylemektedir: "Yeni olma... Yararlı olma... Uygulanabilir olma." (Yanık 2007: 28) Bütün bu tanımsal bilgilerin ardından yaratıcılık söz konusu olduğunda ilk aklımıza gelen sanatsal yaratıcılıktan bahsetmemiz gerekmektedir. Sonuçta yazma olgusu sanatın vazgeçilmez ve kalıcı parçalarından biridir.

Platon; "yaratıcılık yeni bir gerçekliğe yaşam kazandırmaktır." der. Rollo May ise; "yaratıcılık bilinci yoğunlaşmış kişinin kendi benliğiyle karşılaşmasıdır." (Gündüz 2007: 11) diyerek benlik algısını vurgular. Rus yazar Çehov, yazarın yaratma sürecinde bir sorunun olması gerektiğini ve bunu bilinçli bir plan içinde yapmak zorunda olduğunu söyler. Nietzsche'ye göre; yaratıcılığın ortaya çıkması için bilincin ölmesi gerekir. S. Freud bu konuda en etkili kuramı geliştirmiş bilim insanlarından. Sanatsal yaratıcılığın, kişinin (sanatçının) hastalıklı (nevrozlu) olduğunun bir kanıtı olduğunu belirterek sanatçıyı "hasta insan" kategorisine sokar. Freud'a göre; sanatçının yaratma nedenlerinin gerisinde yaşam öyküsü, kişiliği ve davranışları yatar (Ezici 2005). Bu tanımlar yukarıdaki tanımlarla karşılaştırıldığında sanatsal yaratıcılığın daha çok sanatçı ve kişiliği üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Fromm'a göre sanat alanında iki tür yaratıcılık saptanabilir:

1. Resim yapma, müzik besteleme, roman ve şiir yazma gibi yeteneğe bağlı öğrenilebilen ve araştırmalarla geliştirilebilen ve ürün veren yaratıcı etkinlikler.
2. Her tür yaratıcılığın temelinde bulunan yaratıcı tutum ve davranış biçimi.

İkinci tür yaratıcılık bir ürünle görünür duruma gelmeyebilir, bir karakter özelliğidir. Birinci tür ise bir yeti ve yetenektir (San 2004). Fromm'un tespitine göre; roman ve şiir yazmak yeteneğe bağlı olarak öğrenilebilen ve araştırmalarla geliştirilebilen bir yaratıcılık etkinliği olduğundan üstün yetenekli çocuklar içerisinde bu yeteneği olan ve geliştirilmeyi bekleyen bireyler mevcuttur. Zira üstün yetenekli bir çocuk müzik alanında yeteneğe sahip ise; beste yapmayı veya herhangi bir enstrümanı kullanmayı kendiliğinden öğrenmemektedir. Onun var olan yeteneği ortaya çıkarılmadığı ve desteklenmediği takdirde sönüp gitmektedir.

Yaratıcılık nasıl doğar? Neyle beslenir ve nasıl yok olur? Bu soruların kesin yanıtları olmasa da önemli sorular oldukları açıktır. Yaratıcılık bileşenlerine ayrılamaz bir kavram mıdır yoksa genel zekâ gibi bir temel substrat mıdır? Eğer böyleyse, bu farklılığın sebebi nedir? Üstün zekânın ve yaratıcılığın belirlenmesi sıklıkla problem olmuştur. Robinson ve Clinkenbeard (1998) bir literatür incelemesinde üstün çocuklar konusundaki çeşitli fikirleri ve tanımları açıklamaktadır. Terman (1925) zekâ açısından en üst düzeyi oluşturan % 1'i belirleme şeklindeki klasik kuralı kullanmıştır; fakat zekâyı tanımlayan diğer uzmanlar, üstünlüğün tanınmasında motivasyon, liderlik, yaratıcılık gibi boyutları da işin içine katarak konuyu genişletmişlerdir (Ergin 2004). Torrance'nin Yaratıcı Düşünme Testi'ne göre; yaratıcılık doğal bir yetenek sayıtlısına dayanmaktadır. Torrance, Yaratıcı Düşünme El Kitabında (Manuel) geliştirdiği testle ölçülen "yaratıcılık" kavramını şöyle anlatmaktadır:

"Aslında, genel yetenekler dizisi, kişilik özellikleri ve sorun çözme becerisi yaratıcı yetenek olarak algılanmalarını gerektiren oldukça uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir. Önceki araştırmacılar yaratıcılığı, doğuştan getirilen bir tez olarak algılamaktan çok, ona genel bir yetenekler dizisi olarak bakmaktadırlar." (Sungur 1997: 14)

Ancak bazı araştırmacılara göre; yaratıcılık bir yetenek değildir: *"sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine kayıp ögelere ve uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceleri değiştirme ve yeniden sınama ve daha sonra da sonucu başkalarına iletme."* (Yanık 2007: 16) olarak tanımlandığını söyleyen Onur Yanık, yaratıcı birey olmak için sihirli güçlere ve üstün bir zekâyı ya da doğuştan gelen bir yeteneğe ihtiyaç olmadığını söyleyerek yaratıcılığın öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir kişilik özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Yine aynı şekilde bazı araştırmacılar; yüksek düzeyde zekânın, yüksek düzeyde yaratıcılığı garanti etmediğini, yaratıcılıkla zekâ arasında bir korelasyon olmadığını belirtmektedirler. Roe'nun sanatçı ve bilim adamlarının biyografisi üzerinde yaptığı çalışmaları yorumlayan Guilford, zihinsel yeteneğin yaratıcılıkta önemli faktör olduğuna değil; bilim adamının kişiliğini belirleyen bir yetenek olduğuna inanmıştır. Yaratıcılık için çok fazla özellik bulunmadığını ve yaratıcı insanların genel bir motivasyona sahip olduğunu ileri sürmektedir:

“Yaratıcılık ve zekâ ilişkisi üzerinde çok tartışmalar yapıldı. İkincisinin birinci üzerinde etki yapabileceği ve hatta yaratıcılığın salt “zekâ” olduğu düşünülürdü. Ne var ki “zekâ” yaratıcılıkta hiçbir zaman tek başına belirleyici bir değişken olmadı. Faktör analizi ile çok boyutluluğu ortaya konulan zekâ, tek başına yaratıcılığı açıklayamadı. Üstelik zekânın bir alt birleşeni olarak ortaya çıkabilen bir değişken yaratıcılığında bir alt birleşeni olarak karşımıza çıkabilirdi.” (Sungur 1997: 54)

Yaratıcılık ölçümü konusunda yaklaşık olarak 1960’lardan bu yana ölçüm araçları geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bunlardan bazıları; “Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği Farklı Düşünme ve Farklı Hissetme Testi ve Khatena- Torrance Yaratıcı Algılama Envanteri” dir. Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği (Creativity Assessment Packet) 1980 yılında Frank E. Williams tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir. Aracın orijinal dili İngilizce’dir. Bu ölçek 6–18 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin yaratıcılıklarını ölçmeyi amaçlayan kâğıt-kalem testidir (Erdoğan 2006). Torrance Yaratıcı Düşünme Testi doğrudan yaratıcılığı ölçmesi açısından literatürde ayrı bir öneme sahiptir. Testin ilk provaları 1958 yılında gerçekleştirilmiştir. Minnesota Üniversitesi’nde 1958 ile 1966 yılları arasında devam eden araştırmalarla kullanılabilir olduğu belirtilmiştir (Aslan 2001).

Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’nin yapı geçerliliği için Weisberg ve Springer tarafından 32 adet üstün zekâlı dördüncü sınıf öğrencisi üzerinde bir çalışma yürütülmüştür. Bu grubun medyan değeri kesme noktası alınarak yüksek yaratıcı ve düşük yaratıcı çocukların kişilik karakteristikleri karşılaştırılmıştır. Yüksek yaratıcı çocuklar, güçlü benlik imajı, kolay hatırlama, mizah, ödipal anksiyeteye yatkınlık ve düzgün olmayan ego gelişimi konusunda anlamlı şekilde yüksek bulunmuşlardır (Aslan 2001).

Yetenek belli bir alanda normların üstünde performans göstermektir ve yetenek için genel zekâ (IQ) veya özgül bir alanda (bilişsel, motor, duyuşsal) sıra dışı beceri gereklidir. Özgül alanlardaki beceri genel zekâdan bağımsız görülmektedir. Yüksek zekâlı bireylerin çeşitli alanlarda yetenekli olması daha muhtemelse de genel zekâ yetenek için ne yeterli ne de gereklidir. Otistik veya zekâ geriliği olan bireylerin bazı özgül alanlarda (resim, matematik gibi) gösterebildikleri yetenek durumu bunu ispatlamaktadır (Bora ve Alper, 2005). M. Louis Rouquette *Yaratıcılık* kitabında yeteneği davranış olarak adlandırmaktadır ve buna bağlı olarak da yaratıcılığın belli bir duruma göre sergilenen davranışların bütünü olduğunu söylemektedir (Rouquette 2007).

Araştırma bulgularına bakıldığında yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişkiler farklı sonuçlar vermektedir. Bazı araştırmacılara göre; üstün zekâ düzeyine sahip bireyler yaratıcı olmakla birlikte, normal zekâ düzeyine sahip bireylerin yaratıcılıklarının yüksek olduğunu belirtmek mümkün değildir. Kimi araştırmacılara göre de zekâ düzeyleri yüksek olan bireylerin yaratıcılık düzeyleri de yüksektir. Ancak son yıllarda kabul gören temel görüş, yüksek düzeyde zekânın yüksek düzeyde yaratıcılığı ortaya çıkarmadığı, yaratıcılıkla zekâ arasında çok yüksek korelasyon olmadığı, daha zeki olan bireylerin daha yaratıcı bireyler olarak kabul edilmeyeceğidir (Erdoğan 2006).

Dolayısıyla yaratıcılık zihinsel yetenekler kadar önemli bir beceridir. Yaratıcılık için belirli bir zekâ aşamasının olduğunu; ancak yüksek düzeyde zekâ gerektirmediğini yukarıda bilgiler doğrultusunda söyleyebilmekteyiz. Ayrıca zekâ testlerinin yaratıcı kişide bulunan kimi zihinsel ve bilişsel işlemleri ve özellikle yaratıcılığı değerlendirmede yetersiz kaldığını görmekteyiz. Aslında yaratıcılık Gardner'ın zekâyı sınıflandırmasında yer alması gereken bir zekâ çeşidi olmalıdır. Tıpkı diğer zekâ türleri gibi yaratıcı zekânın da özellikleri belirlenip bu doğrultuda uygulamalara gidilmelidir. Çünkü yaratıcılık, zekâ, yetenek bir zincirin halkaları gibidir. Yaratıcılığın olduğu yerde yeteneğinde olması gerekmektedir. Bunlara ilaveten yaratıcı kişilerin yeteneklerini kullanabilmesinin yanında içten gelen bir motivasyonla sürekli bir şeylerden uğraşmaktan vazgeçmemeleri lazımdır.

1.2. Üstün Yetenek ve Yaratıcı Kişilik Özellikleri

Üstün yetenek ve üstün zekânın artık ayrı düşünülmediği günümüzde zekâ, üstün yetenek içerisinde dâhil edilmiştir. Üstün yetenekli çocuklar için pek çok tanım önerilmiş ve tartışılmıştır. A.B.D Eğitim Komisyonu, *"Seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu, bu alanda, profesyonel olarak bilinen kimseler tarafından belirlenmiş çocuk, üstün yetenekli çocuktur."* şeklinde tanımlamaktadır (Ömeroğlu 1992: 1). Marland raporuna göre; beş ana kategoride belirlenen üstün yetenek özellikleri içerisinde yer alan *"yaratıcı ve üretici düşünce yeteneği"* aslında diğer bütün yetenek alanlarının eyleme dökülmesi için gereklidir (Ercan 2004). Bu nedenle yaratıcı bireylerin özellikleri irdelenerek yaratıcı ve üretici düşünme yeteneği adına çıkarımlarda bulunmak gerekmektedir.

Yaratıcı insanların kendilerine özgü bir bilişsel yapıları var mıdır? Yaratıcı insanların kendilerine has kişilik özellikleri var mıdır? Yaratıcılık gerektiren farklı alanlarda faaliyet gösteren kişiler, bilişsel ve kişilik yapılarında farklılıklar gösterirler mi? Elbetteki yaratıcılık insanın içindeki bir cevherdir ve kendine has özellikler taşımaktadır. Yaratıcılıkla ilgili bütün kitapların birleştiği ortak nokta; her insanın yaratıcı bir yönünün olduğu ve keşfedilmeyi beklediği yönündedir. Dolayısıyla insanların yaratıcılık potansiyelleri farklı alanlarda kendini göstermektedir. Yaratıcılık için mizah, buluş ve sanatın önemi büyüktür. İnsan yaratarak varlığını anlatıma kavuşturmuştur. Kişinin kendisiyle dış dünya arasında var olduğunu hissettiği bir boşluğu doldurma ya da bir bağlantısızlığı giderme dürtüsünden doğduğu düşünülen yaratıcılık olgusunun kişiye özgü olduğu gerçeği kabul edilebilir bir gerçektir.

İnci San, yaratıcı kişiyi meraklı, sabırlı, serüvenci, imgelerle düşünebilen buluş yapma yetisine sahip sentez yapabilen bireyler olarak tanımlamaktadır (San 2007). Bir önceki bölümde verilen yaratıcılık tanımlarından da anlaşıldığı gibi yaratıcı kişi en başta; özgün ve özgür olmalı, olaylara herkesten farklı bir gözle bakarak farklı bir yaklaşım sergilemelidir. Bütün kaynaklarda yaratıcı birey için aşağıda sıraladığımız ortak özellikler yer almaktadır:

- Kendine güvenen ve risk alan,
- Yüksek enerjili ve maceracı,

- Meraklı ve idealist,
- Artistik ve estetik bilgilere sahip,
- Yeniliklere düşkün,
- Gizemli ve kompleks şeyleri seven,
- Mizahi duyguları kuvvetli,
- Orijinal düşünceleri olan.

Prof. Dr. Neriman Samurçay yaratıcılığı tanımlarken üstün yetenek konusuna değinmektedir: *“Yaratıcılık; bireylere çekici gelen sihir, deha, üstün yetenek gibi çoklu kavramları çağrıştıran bir kişilik özelliğidir.”* (Öztunç 1999: 17) Samurçay’ın tanımından da anlaşıldığı gibi yaratıcılık üstün yetenek kavramını çağrıştırmaktadır. Zaten üstün yeteneklilerle ilgili yapılan bütün çalışmalarda onların yaratıcı özelliklere sahip oldukları vurgulanmıştır. Her ne olursa olsun zekâsını üst düzeyde kullanamayan bireyin yaratıcı olması beklenmemektedir.

Üstün yetenekli bireylerin yaratıcılık özelliklerine bakıldığında yukarıda verilen yaratıcı kişilik özellikleriyle örtüştüğü görülmektedir: Üstün yetenekli bireyler kendilerine yönetilen sorularda veya problemlerde değişik fikirler üretmektedirler. Bu fikirler kendilerine has zeki tepkilerdir. Maceraya düşkünlüdürler. Radikaldirler, fikirlerini sonuna kadar savunurlar ve risk alabilmektedirler. Çok keskin bir mizah anlayışları vardır. Güzelliğe karşı duyarlıdırlar ve nesnelerin estetik yanlarını keşfetmeye çalışmaktadırlar (Ataman 2004). Bunlara ilaveten; aktif hayal gücü, sosyal kabul görme ihtiyacı, ezberden sıkılma, deneyimlere açık olma, yalnız başına çalışmayı tercih etme, ayrıntılarla ilgilenme, ilgilerini ve hayal gücünü kullanabileceği projelerde alışılmışın dışında orijinalite, konsantrasyon ve çalışma temposu sergileme gibi özellikler söylenmektedir (Ersoy ve Avcı 2004). Üstün yetenekli bireylerin bu özellikleri; onların basmakalıp düşüncelerin üzerine çıkmayı hedefleyen, bilinmeyen ve belirsiz olanın üzerine giden ve bir şeyleri değiştirme dürtüsüne sahip kısacası yaratıcı bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Yaratıcılığın; üstün bireyin bilişsel ve duyuşsal özellikleri, özellikle de motivasyonu ile ilgili olduğu görülmektedir. Bunların dışında bireyin diğer özellikleri; anne babaya benzeme, bireyin yetiştiği ortam ve yaratıcılığı ile ilgili bulgular, incelenen yaratıcı bireylerin konu alanlarına göre farklılıklar göstermesi gibi faktörlerde etkili olmaktadır. Bu bağlamda çıkış noktamızın yaratıcı yazma olması nedeniyle yazarların yaratıcı kişilik özelliklerini vererek hem bu yeteneğe sahip üstün çocuklar için bazı ipuçları ortaya koymak hem de yukarıda belirtilen ortama ve konu alanlarına göre farklılık gösterdiklerini örneklendirmek yararlı olacaktır. Yazarların yaratıcılık özellikleri araştırıldığında ortak kişilik özellikleri olarak şunlar söylenmektedir: Maceraperestlik, isyankârlık, bireycilik, oyunculuk, sadelik, inatçılık, otoriteye direnç gösterme, geleneksel olanın dışına çıkma eğilimi, duyarlı, sanatı söz konusu olduğunda tüm dikkatini ona odaklayan, sanatını tek amaç haline getirmeyi bilen, mükemmeliyetçi, ayrıntıcı, yabancılaşma ve yalnızlık duyguları içinde olan. Bunun yanında yetiştirme/yetiştirilme sürecinin de yaratıcı sanatçıların kişilik özellikleri üzerinde etkisi olduğunu kabul eden Farson, toplumun en değerli kişilerinin çok kötü çocukluk

koşullarından geldiğini, çocukluklarında yaşadıkları travmalarla yarattıkları arasında önemli ilişkilerin olduğunu söylemektedir. Dostoyevski, Beethoven gibi sanatçılar ve eserleri üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda Freud, sanatçının baskı altında tuttuğu dürtülerini, düş gücü ve imleme ile doyuma ulaştırmaya çalıştığını öne sürmektedir (Ezici 2005).

Tarihte yaratıcılıklarıyla ünlenmiş kişilerin yaşam öykülerine baktığımızda ise; onları diğer insanlardan ayıran farklı yönlerinin olduğu bir gerçektir. Anadolu filozoflarının en büyüklerinden biri olan Yunus Emre, okulda alfabeyi sökmemiş ve Arapça okumaya dili dönmemiştir. Futbola düşkünlüğü ile bilinen Orhan Kemal 15-16 yaşlarında babasının evi terk etmesiyle okuldan ayrılıp kahve yaşamına alışmıştır. Kafası bir türlü çözemediği sorunlarla doludur. Bir matbaa işçisinin kendisine verdiği kitap ve öğütlerle yaşamı değişmiştir. Çocukluğunda aşırı hareketli olan Necip Fazıl tehlikeli işlere el atmayı sevmektedir (Sungur 1997).

Üstün yetenekli bireylerle ilgili araştırmalara bakıldığında hemen hemen bütün bireylerde yaratıcı düşünmenin değişik düzeyde olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle yaratıcı düşüncenin gelişmesinde ve yaratıcı kişilik özelliklerinin ortaya çıkarılmasında uygun eğitim tarzları önemli bir role sahiptir. Özellikle ilköğretime başlanan yıllarda belli bir yaratıcılık potansiyeline sahip olarak gelen üstün yetenekli bireylerin, potansiyellerinin geliştirilmesi ve kullanılması için uygun bir dönemdir. Üstün yetenekli bireyler sadece zihinsel olarak başarılı olduklarında desteklenmemeli, yaratıcılık yönünün de geliştirilmeleri için uygun eğitim ortamları düzenlenmelidir. (Erdoğan 2006) Yaratıcılık eğitime önem vermek, kişilerin insanlık ve kendileri için daha yararlı olmalarını sağlamak açısından gereklidir. Eğer tüm sözü edilenler özetlenecek olursa; yaratıcılık, ortamını bulduğu zaman gelişmektedir. Aileler, eğitim kurumları ya da kısacası toplum, bireylerin yaratıcılıkları üzerinde önemli etkileri hakkında bilinçlendirilirse belki de yaratıcılığı destekleyen, engellemeyen bir toplum için ilk adımlar atılmış olur (Sünbül 2000).

1. 3. Üstün Yetenekli Çocuklarda Yaratıcı Yazma Eğitimi

1.3.1 Yaratıcı Yazma Nedir?

Dil düşünmenin temel aracıdır. Dil becerisi kazanmanın yolu ise; dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır. Yazmak; duyduklarımızı, hissettiklerimizi düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı hayal gücümüzle bütünleştirerek yazıyla ifade etmektir. Başkalarıyla iletişim kurarken genelde konuşmayı tercih etsek de yazmak kendimizi anlatmanın kalıcı yoludur. Daha soyut anlamda; ölüme meydan okumanın ve gelecekte yaşamının, düşünceleri anlatarak rahatlamının yöntemidir:

“Yazmak, gizil güçlerin çözümlenmesidir, yaşamın özünü kavramak için çıkılan yoldur, dünyada bir şeylerin değişmesi için gösterilen çabadır. Yazmak, yaşamı keşfetmektir, başka insanların evrenini tanımaya çalışmaktır.” (Gündüz 2007: 15)

Yaratıcı Yazma ise; *“öğrencilerin farklı yollarla duyuşsal ve bilişsel olarak yazmaya hazır duruma getirildiği; her öğrenciye uygun farklı ve zevkli, bireysel ve işbirliğine dayalı yazma etkinliklerinin*

uygulandığı, oluşturulan metinlerin paylaşımına önem verildiği ve ürünün yanında sürecin de tümel olarak değerlendirildiği; tüm yazma süreçlerinde yaratıcılığın desteklendiği süreç merkezli bir yazma yaklaşımıdır.” (Maltepe 2006: 28)

Yazma olgusunu yaratıcılıkla bütünleştirmemizin ya da yazma eylemine yaratıcılık noktasından bakmamızın nedeni; yazmanın da yaratıcılık gibi duygu, düşünce, bilinç altı merak, çaba, doğallık, sezgi, çelişki, empati, estetik, özgünlük, hayal kurma, çağrışım gibi unsurları bünyesinde taşımasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Sevim Gündüz'ün *Öykü ve Roman Yazma Sanatı* adlı kitabında belirttiği gibi her türlü yazarın iyi olmak için bilgi birikiminin ve geniş bir dünya görüşünün yanı sıra yaratıcılığa gereksinimi olmasıdır. Makale, deneme, öykü, roman, piyes, şiir, senaryo... Yazının hani türü olursa olsun yazan büyük bir sorumluluk altındadır ve gerçeği her yönüyle görüp sorgulamalıdır. Bu nedenle yaratıcı yönünü kullanmak zorundadır (Gündüz 2007)

Yaratıcı yazma yaklaşımı beraberinde dilsel ve düşünsel yaratıcılığı getirmektedir. Yazma vasıtasıyla dil ve düşünce bakımından gelişen bireyin; hayal gücü, dış dünyaya yönelik algıları, bakış açısı ve kendine özgü anlatımı da gelişmektedir. Yaratıcı yazmanın temel amaçlarını *Yaratıcı Yazma* adlı eserinde Zehra İpşiroğlu şu şekilde sıralamaktadır:

- 1) Duygu algılarını geliştirerek düş gücünü harekete geçirme, duyma, duyumsama, düşünme, sezme, gözlemlene yetilerinin bütünlüğünü sağlama. Düşünme ve algılamanın, akıl ve duyuların karşılıklı bir alışveriş içinde birbirini tamamlamasına yol açma.
- 2) Düşünceleri, yaşantıları, gözlemleri kurgusal bir bütünlük içinde temellendirerek dile getirebilme.
- 3) Alımlama, gözlemlene, sorgulama, yorumlama, eleştirme yetilerini geliştirme.
- 4) Kafamızdaki kalıpları, ön yargıları ve tıkanma noktalarını kırarak kendimizi bulabilme, özgün olanı, bana özgü olanı dile getirebilme. Ben'i bulgulama (İpşiroğlu 2006).

Yukarıda belirtilen bu amaçlara birey yaratıcı yazma yeteneği olsa da ulaşamaz. Bireydeki bu yeteneğinin şekillenebilmesi için belli bir eğitim olması gerekmektedir. Yaratıcı yazma eğitimi neden gereklidir? Yaratıcı düşünme teknikleri incelendiğinde; hayal kurmanın, araştırmanın, çılgın olmanın, duygularımızı uyarmanın yanında yazı yazmanın da yaratıcılıklarını geliştirmek isteyen kişilere önerildiği görülmektedir. Yani yaratıcı olmak için yazmak bir yöntemdir. Yaratıcılık çalışmayla geliştirilen bir yetenek olduğuna göre yaratıcı yazmanın da sistematik olarak geliştirilmesi mümkündür. Bunun için öncelikle bu yeteneğe sahip olan çocukların tespit edilmesi ve kendilerini fiziksel ve zihinsel olarak rahat hissedecekleri ortamların oluşturulması gerekmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Üstün Yetenekli Çocuklarda Sözel-Dilsel Yetenek ve Yaratıcı Yazma Eğiliminin Tespiti

Sözel-dilsel yetenek alanında üstün bireylerin yaratıcı yazma becerisi taşıdığına ve bu becerilerinin uygun eğitimle geliştirildiğine karar verme noktasında dayanağımız, yurt dışında bu alanda yapılan çalışmalar olmuştur. Yaptığımız araştırmalar sonucunda Alman eğitim projeleri kapsamında, okul dışı bir kursta (yaratıcı yazma) sözel açıdan yetenekli gençlerin belirlenmesi ve desteklenmesi için disiplinler arası model geliştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu proje Hamburg Üniversitesi'nde Eğitim ve Psikoloji bölümünde; Prado, Jansen & Wiczercowski tarafından 1984'te başlatılmış ve 1990 yılına kadar desteklenmiştir. Bu projenin amacı;

1. Sözel açıdan yetenekli gençlerin belirlenmesi ve seçilmesi için bir metodunun geliştirilmesi,
2. Bu gençlerin gelişimini desteklemek için yeterli bir programın geliştirilmesi ve değerlendirilmesi,
3. Sözel yeterlilik kavramının tekrar tanımlanması, (Cropley & Dehn 1996)

Bu projede; sözel yetenekliliğin en önemli alanları belirlenerek seçim yapılmıştır. Bu alanlar; yakınsak sözel yeterlilik alanı (sözel anlama, sonuç çıkarma, analitik mantık yürütme) uzaksak sözel yeterlilik alanı (kelime akıcılığı, bağdaşım akıcılığı, ifade akıcılığı) ve en son alan ise; metin üretimidir. Yakınsak ve uzaksak sözel yetenek faktörleri; zekâ, dil yeteneği, sözel yaratıcılık testleri, gayri resmi, deneysel alt testler içeren amaca uygun testler yardımıyla ölçülmüştür. (Riegel, 1967; Amthauer, 1971; Schoppe, 1975) Edebî yazma becerisinin ölçülmesi ise; özel serbest metin üretimi (romanlar, kısa hikâyeler, lirikler, vb.) ve test şartları altında yazılan "sınav metni"nden alınmıştır. Ayrıca, motivasyon seviyelerini gösteren pek çok değişken ve yazma deneyiminin boyutu bir anketle değerlendirilmiştir. Proje sonucunda; edebi formların ve temaların kapsamı daha da genişletilmiştir. Gençler başka metin biçimleri (diyaloglar, lirikler, makaleler, denemeler ve hicivler) ile deney yapmayı ve kişisel çatışmalar, toplumsal sorunlar, tarihî olaylar gibi daha ciddi konular hakkında yazmayı öğrenmişlerdir. Saf kurgusal yazının miktarı düşmüş ve git gide kendi deneyimleri, düşünce veya hisleri ve gerçek olaylarla yaratıcı yazmanın parçası haline gelmişlerdir. Bu sonuçlara göre; programa katılım ve yazmanın etkileri büyük oranda üç faktöre bağlanmıştır; sözel ve bilişsel yeterlilik, kendi kendini eleştirme ve program odaklı motivasyon başarısı. Yakınsak ve uzaksak faktörler, özellikle öğrenme sürecine katılımın birinci yılı itibarıyla etkili olmuştur. Onlar uzun vadede kesinlikle gerekli; ama öğrenme başarısı ve yazma kalitesi için yeterli değildir. Kendine güven, başarı, motivasyon, edebi alıştırma da çok etkili olmuştur. Programın değerlendirme sonucunda sözel yeteneklilik ve yaratıcı yazma yaklaşımları birleştirilmiştir (Cropley & Dehn 1996).

Yukarıda belirtmiş olduğumuz bu çalışma sonucunda yaratıcı yazmanın bir süreç eğitimi olduğu kanısı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle çok uzun bir süreç değerlendirilmesi olmasa da Tokat Bilim ve Sanat Merkezi'nde Sözel-Dilsel Yetenek alanında merkezde bulunan diğer öğrencilere göre yüksek

seviyede olan on iki adet öğrencinin bu alandaki değerlendirilmelerine bakılmıştır. Bu öğrencilerle birlikte bir grup öğrenciye “Yaratıcı Yazma Uygulama Çalışması” başlığı altında hazırlanan metin üretme çalışması yaptırılmıştır. Çalışma sonuçları tek tek okunarak değerlendirilmiş ve sözel-dilsel yetenek alanında üstün olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha yaratıcı oldukları, düzgün cümle kurdukları, kelimeleri doğru ve yerinde seçtikleri, yazım ve noktalama işaretlerine dikkat ettikleri görülmüştür. Sözel- dil yetenek alanında üstün olan öğrencilerde yukarıdaki tüm bulguların paralelinde gerçekten belirgin bir yaratıcı yazma yeteneğini vardır. Öğrencilere verilecek düzenli eğitim sonrasında bu alanda başarılı çalışmalar yapabilecekleri ortaya çıkmıştır. Sonuçta, Hamburg Üniversitesi’nde yapılan çalışma iki yıl devam ettirilmiş ve edebiyat atölyeleri kurularak öğrenciler desteklenmiştir, bu yönde yapılacak çalışmalarla sözel-dil yetenek alanında üstün olan öğrencilerin de yaratıcı yazma yeteneklerini ürüne dönüştürebilecekleri düşünülmektedir. Bu durum sadece Tokat Bilsen için değil, ülke genelinde tüm eğitim kurumlarındaki öğrenciler için geçerlidir.

Peshe Kuriloff, *Rethinking Writing* adlı kitabında yazma sürecinin yazmayla değil, yazmayı düşünmekle başladığını söylemektedir. Çünkü yazma, yaratıcı bir süreçtir ve bunun farkına varılması çok önemlidir; fakat bu, tanımlama, anlama ve tekrarlama ile gerçekleşebilir. Yazarak yaratmak, kişinin kendine güvenini kazanmasında, oldukça önemli bir etkidir. Yazmayı eğlenceli ve zevkli yaratım oyunlarına dönüştürerek, hem uzun vadede kalıcı ve sürekli etkiler yaratılabilir, hem de yazarak kendini ifade etmek için ille de ‘yazar’ olmak gerekmediği gösterilebilir. Nitekim Avrupa’da ve Amerika’da “nasıl şiir yazılır, nasıl roman yazılır, nasıl tiyatro oyunu yazılır” başlıklı popüler, küçük el kitapları satılmakta, liselerde ve üniversitelerde “yaratıcı yazarlık” dersleri verilmekte, bu konuda çok sayıda kitap yayınlanmaktadır. Bizde de son yıllarda başlayan “yaratıcı yazarlık” dersleri, bu konuda sevindirici gelişmelerin olduğunun göstergesiye de, ne yazık ki, şimdilik sadece birkaç girişimle (Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde, Umay Kültür Merkezi’nde ve Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Merkezi’nde verilen yaratıcı yazarlık dersleriyle) sınırlıdır (Alparslan 2000).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Üstün Yetenekli Çocuklara ve Eğitimcilere Yaratıcı Yazma Yaklaşımı Açısından Öneriler

Yaratıcı yazma için ilk koşul; bireyin duyu organlarını çok iyi kullanmasıdır. Çevresindekileri hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye ve tasarlamaya yönelmesi için bu gereklidir. Bakmanın ötesinde görmeli, duymanın ötesinde işitmeli ve dokunduğu şeyi duyumsamalıdır. Bu aslında sadece yaratıcı yazma için ilk koşul değildir, herhangi bir sanat dalında üstün yeteneği olan bireyin beş duyu organını sanat adına kullanması şarttır.

Yazma becerisinin gelişebilmesi için; bir sorunun üzerinde enine boyuna düşünebilme, düşündüklerini açık ve yalın bir dille ve mantıksal bir düzen içinde dile getirebilme, güzel bir anlatım ve çarpıcı bir buluşla yazıya canlılık kazandırma konularında yetkin olmak gerekmektedir.

Bu yetkinlik de her şeyden önce iyi bir okuyucu olmayı gerektirmektedir. Okuduğunu özümseyen bir kişi hem kalıplarla düşünme alışkanlığından kurtulup bakış açısını hem de yazma becerisini geliştirecektir (Maltepe 2006).

Yaratıcılığın yerleştirilebilmesinin ve geliştirilebilmesinin çalışmaya ve emeğe bağlı olduğu göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Edebiyat bir sanat dalıdır. Dolayısıyla yaratıcı yazma eğitimi de bir sanat eğitimidir. Resim, müzik gibi sanat dalları nasıl öğretilerek geliştiriliyorsa yazma sanatı da öğretilir. Yazma becerisine sahip olan üstün yetenekli çocukların bu yeteneklerini geliştirmek için çaba harcamaları gerekmektedir. Amaç; yaratıcılığı veya yeteneği öğretmek değil, onu kullanmayı öğrenmektir.

a) Yaratıcı Yazma Yeteneğine Sahip Olan Üstün Yetenekli Çocuklara Öneriler

1) Öncelikle İyi Bir Okuyucu olmalıdır: Yaratıcı yazma yeteneği olduğu tespit edilen üstün yetenekli çocuklara öncelikle kitap okutulması ve onlara okuma kültürünün kazandırılması şarttır. Okuma ve düşünme arasındaki doğal ve sıkı bir ilişki mevcuttur. İrdeleyerek okumak, yazma becerisini geliştirmedeki en etkili yoldur. Okuma süreci, düşünceyi, duyarlılığı harekete geçirerek bireyin kavram dünyasını zenginleştirir. Bu yüzden düzgün yazmak; ancak okumakla geliştirilebilir. Üstün yetenekli öğrencilere roman, hikâye, deneme, makale türünde eserler okutulmalı ve en önemlisi okuma alanında belli bir mesafe alan öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazanması için teknik anlamda bilgiler verilmelidir. “Bireysel okuma ve kitap klüpleri: Edebiyat ve çocuk kitapları üstün yetenekli öğrencilerin yetenek ve ilgilerini geliştirme ve onlara ideal kazandırmada etkili olduğu gibi, bu öğrencilerin duygusal ve sosyal sorunlarını aşmalarında yardımcı olmaktadır.” (Ercan 2004: 156) Murat Gülsoy, *Yaratıcı Yazarlık* kitabında “Dâhi yazar yoktur, dâhi okur vardır.” (Gülsoy 2006: 25) diyerek asıl yaratıcı sürecin yazmak değil okumak olduğunu belirtir ve okumanın yazmaya başlamanın ilk adımı olduğunu söyler.

2) Yazarların ve Yapıtların Dünyasını Bilmelidir: Bu doğrultuda “Bireysel yaratıcılığı başka insanların düşünceleri, çalışmaları ve yapıtları tahrik eder.” (İpşiroğlu 2006: 10) görüşünden hareket ederek üstün yetenekli çocuklara ünlü yazarların hayat hikâyelerini ve yazma serüvenine nasıl başladıklarını anlatan kitaplar okutulmalıdır. Bu kitaplar; öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve anlamalarına yardımcı olacaktır. Feridun Andaç’ın *Yazarın Kitabı* adlı eseri hayranı olduğumuz ve beğenerek okuduğumuz pek çok yazarın bir okur olarak çıktıkları edebiyat yolculuğunda hangi süreçlerden geçtiklerini ve yazarlığa doğru nasıl yol aldıklarını anlatmaktadır. Bu kitapta Mehmet Eroğlu yazmaya nasıl başladığını şöyle anlatmaktadır:

“Ben yazmaya sanırım atlalara bakarak başladım. Gitmeyi düşlediğim ülkelere, istediğim kılığa bürünerek yaptığım sayısız hayali yolculuklar sırasında. Aslında keşfetmek istediğim ülkeler kesintisiz bir okuma serüvenini, okumak ise yazmayı getirdi. Çünkü yazmak için ilk yapılacak şey okumaktır ve insan ilk okumaya başladığı andan itibaren bilinçsiz de olsa edebiyatla arasında köprü oluşturur. Yazarlar analarının rahminde değil, kalemlerinin ucundan doğarlarmış. Benim doğumum o serüvenlerle dolu yolculuklarım arasında oldu.” (Andaç 2004: 144)

Stephen King *Yazma Sanatı* kitabında roman yazma tutkusunun çocukluğunda nasıl başladığını ve ilk romanını yazıncaya kadar çektiği sıkıntıları anlatmaktadır. Bunları verirken yazı yazma sanatının basit araçlarının neler olduğuna da değinmektedir. Kitap okumaya vakti olmayan bir kişinin yazı yazmaya da vaktinin olmayacağını özellikle dile getirmektedir. Marguerite Duras, daha çok romanlarıyla tanınan bir yazardır. *Yazmak* adlı kitabında yalnızlıktan kurtulmanın tek yolunun yazmak olduğunu söyleyerek nasıl yazmaya başladığını anlatmaktadır.

3) Yaratıcı Yazma Türlerinin Tekniklerini Öğrenmelidir: Sevim Gündüz, *Öykü ve Roman Yazma Sanatı* kitabında roman ve öykü yazmak isteyenlere teknik anlamda ipuçları vermektedir. Gündüz, yaratıcı yazı türleri hakkında bilgi verdikten sonra okura bu konularla ilgili alıştırmalar sunarak uygulama çalışması yapmalarını sağlayacak örneklere yer vermiştir. Yazmaya yeni başlayan bir adayın karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin yer aldığı bu kitap, üstün yetenekli çocukların yazma aşamasında bilinçlenmesini sağlayacaktır. Murat Gülsoy, *Yaratıcı Yazarlık* kitabında sanatsal bir etkinliği gerçekleştirmek için esin, içe doğuş, yetenek kadar teknik bilgilerinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. O da aynı şekilde çeşitli yazarların yapıtlarından örnek parçalar vererek okuruna sunduğu bilgileri parçalar üzerinde gösterme yolunu seçerek anlattıklarının kalıcı bilgiye dönüşmesini sağlamıştır. Ömer Sevinçgül *Yazar Olmak İstiyorum* adlı yapıtında fikrindekileri ve kalbindekileri kâğıda dökmek isteyenlere; şiir, öykü, deneme, roman, mektup, eleştiri vs. türlerin pratik bilgilerini ve temel yöntemlerini deneme üslubuyla ve samimi önerilerle sunmaktadır. Kendi yazarlık serüveninde yaşadıklarını, izlenimlerini ve deneyimlerini okurla paylaşarak yazarlık yolunda yürüyenler için bir ışık olmaya çalışmıştır: “Hiç kimse yazar olarak dünyaya gelmez. Bu nitelik, kâbiliyetin yanı sıra çalışmakla elde edilir. Edebiyat sanatının sırrını bilmeyen heveskârlar, her şeyin ‘ilhâm’la olup biteceğini zannederler. Tabii yanılırlar. İlhâm siperdeki asker gibi sabırla beklemesini bilenlere, var gücüyle çalışan dikkatli yazarlara gelir.” (Sevinçgül 2005: 20)

4) Dilini ve edebiyatını inceleyip çıkarımlarda bulunmalıdır: İyi bir yaratıcı yazarın öncelikle yazdığı dili ve edebiyatı bilmesi gerekir. Bu nedenle yaratıcı yazma çalışmasına başlayacak olan üstün yetenekli çocuklar işe kendi edebiyat ve dillerini araştırarak başlamalıdır. Dili ve edebiyatı öğrenmenin tek yolu da o dilde yazılmış yapıtları eleştirel bir gözle okumaktan geçer. Aynı zamanda bu çocuklar dünya edebiyatını da inceleyerek kendi edebiyatının dışındaki yapıtların anlatım tekniklerini, konularını ve kurgulama biçimlerini öğrenmelidir. Bunun yanında kime hitap ettiklerini, toplumun eğitim düzeyini bilmeli ve ona göre dilini kullanmalıdır. Dil için ortak ve asla göz ardı edilmemesi gereken husus; dili doğru kullanmak ve dilin inceliklerini bilmektir.

5) Hayal Gücünü Kullanmalıdır: Yaratıcı yazma için önemli olan dış dünya algılamalarında ve anlatımlarda kendi görüş, düşünce ve hayal güçlerini kullanmaktır. Bu nedenle üstün yetenekli çocuklar bu özelliklerini mutlaka yazma sürecine katmalıdırlar. Hayal kurmak yazarın rahatlamasını ve geleceği görmesini sağlamaktadır. Duyular aracılığıyla dış dünyayı algılamak, ayrıntıların farkında olmak ve bu ayrıntıları zihinde canlandırmak yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşmayı sağlar. Ayrıca kişinin yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşabilmesi için kendi görüş, düşünce ve hayal gücünü de işin içine katması gerekir. Her insan sınırlı bir birikime, yeteneğe, imkâna ve

zamana sahiptir. Kendini tanımak anlamında çok yol kat etmiş yazarlar bile kendi sınırlarının farkındadırlar. Yaratma sürecinde yaşanan bütün sıkıntıların üstesinden gelmek için en etkili silah hayal gücüdür. Danell Jones *Virginia Woolftan Yazarlık Dersleri* kitabında bir yazar için en temel tutkunun olabildiğince bilinç dışına çıkmak ve hayal gücünün bilinçaltındaki boşlukları doldurmasına izin vermek olduğunu söylemektedir (Jones 2008). Üstün yetenekli çocuk hayal gücünü kullanarak yaratıcılığın doyum gücüne ve başkalarının yerine kendini koyma yetisine ulaşır.

6) Güçlü Fikirlerle ve Kanıtlanmış Bilgilere Sahip olmalıdır: İyi bir yazar aynı zamanda iyi bir araştırmacıdır. Her ne kadar edebi eser kurmaca olsa da anlatılanları inandırıcı kılmak ve konuya hâkim olmak için üstün yetenekli çocuklar araştırma yapılmalı ve bilgi toplamalıdır. Yazarın aktarmak istediği fikirleri ne kadar güçlüyse yazı da o oranda güçlüdür. Fikirlerin gücü ise; yaşam deneyimine, dünya görüşüne, bilgi birikimine ve geniş bakış açısına sahip olmaya bağlıdır. İyi bir birikimi olmayan kimse yazma tekniklerini çok iyi öğrense de yazdıkları özgün olmayacaktır.

“Niyet” ve “Keşfetmek” yazarlığın çok önemli iki bileşenidir. Burada “niyetten” kasıt yazarın fikri ve o fikri anlatmak için yaptığı planıdır. “Keşfetmek” ise yazı ilerledikçe gerçeklerin, yeni olayların bulunması veya görülmesidir. Yeni düşünceler keşfetmek için de bilinç hep açık tutulmalıdır. Bu nedenle fikirler kısa notlar halinde yazılmalıdır. Yazılan notlar olayın veya fikrin unutulmasını engeller. Onlar bilinçaltında durur, mayalanır, öze işler ve bir gün mutlaka kendiliğinden ortaya çıkar (Gündüz 2007).

7) Estetik Kaygı Taşınmalıdır: Yaratıcı yazma türleri dışındaki yazarların amacı okura bilgi vermektir. Oysa yaratıcı yazılar (roman, şiir, öykü, piyes...) okuyucuyu olaylara dâhil etmeyi ve yarattıkları kişilerin duygu ve düşüncelerini onlara yaşatmayı amaçlarlar. Bunun yanında estetik kaygıları da vardır. Estetik güzellik felsefesidir. Estetik kaygı ise; dışa vurulan duygunun yetkinliğe ulaşmasıdır. Ruhun derinliklerindeki inceliklerin dışa yansımalarıdır. Şairin ve yazarın edebi eserinde başarısı; dili kullanma gücü ve estetik kaygısıyla ölçülmektedir. Okuyucu sanat yapıtından bunu beklemektedir. Bu nedenle, üstün yetenekli çocuklar var olan bu özelliklerini yazma becerilerine yüklemelidirler.

8) Gözlem Gücüne Sahip Olmalıdır: Yazarlık yolunda yolculuğu çıkan üstün yetenekli çocuklar çevrelerindeki her şeyi gözlemlemelidirler. Bindığınız otobüsün rengi neydi? Yanınızda oturan kişinin kıyafeti nasıldı? Bir şeyler okuyanlar var mıydı? Neler okuyorlardı? gibi sorular mutlaka düşünülmeli ve zihinde bu sorulara cevaplar bulunmalıdır. Çevrede yakalanan her yeni gerçek, benliğin derinliğinde kalmış olan birçok şeyi çağrışım yoluyla harekete geçirecek ve geçen zamanın üzerini örttüğü duygular, olaylar, deneyimler canlanacaktır. Yazmak için ruhun doğayla beslenmesi ve içinde bulunulan ortamda yaşananların en ince ayrıntısına kadar gözlenmesi gerekmektedir.

9) Bilinçaltını ve Kişiliğini Yazma Eylemine Yüklemelidir: Bütün diğer sanat dallarında olduğu gibi, yaratıcı yazarlıkta da insanın tüm kişiliğinin devreye girmesi gerekmektedir. Bilinçaltı bütün zenginliğiyle akmalı, ihtiyaç duyuldukça hafızanın derinliklerinde saklanan hazineler, heyecanlar,

olaylar, sahneler, karakterler bir araya getirilmelidir. Bilinçaltı her şeyi yazarın önüne koyarken bilinç ise bunların içinden hangisinin fazla kişisel olduğuna, hangisinin yazarın mizacının eseri olduğuna ve hangisinin işe yarayabilecek kadar evrensel olduğuna karar verecektir. Dorothea Brande *Yazar Olmak* kitabında şöyle der: “*Fakat unutmamamız gerekir ki yaratıcı yazar; şans eseri de olsa, eğitimle de olsa, farkında olsa da olmasa da, bilinçaltını bütünüyle yaptığı işin emrine verebilen kişidir.*” (Brande 2006: 37) Bu nedenle üstün yetenekli çocukların bilinçaltında yatanlar su yüzüne çıkarılmalı ve kişiliklerini devreye koymaları sağlanmalıdır.

10) Yaratıcı, Özgür ve Özgün olmalıdır: Yaratıcı yazmada önemli olan duygu ve düşüncelerin özgün ve akıcı fikirler ışığında cesur ve dürüstçe aktarılabilmesidir (Maltepe 2006). Zira üstün yetenekli çocuklarda bu potansiyel vardır. Bilineni yeni biçimde ifade etme, sözcükleri etkili bir biçimde kullanma, kendine özgü içerik oluşturma, ilginç olma hem yaratıcılığın hem de özgünlüğün göstergesidir. En önemlisi yazarken yazarın bedenini ve ruhunu özgür bırakmasıdır. Toplumsal baskılardan arınarak alışlagelmiş ve sıradan olan şeylerden uzaklaşmalı, düşüncelere ve tabulara uyma zorunluluğu hissetmemelidir.

b) Üstün Yetenekli Çocuklarla Yaratıcı Yazma Çalışması Yürütecek Öğretmenlere Öneriler:

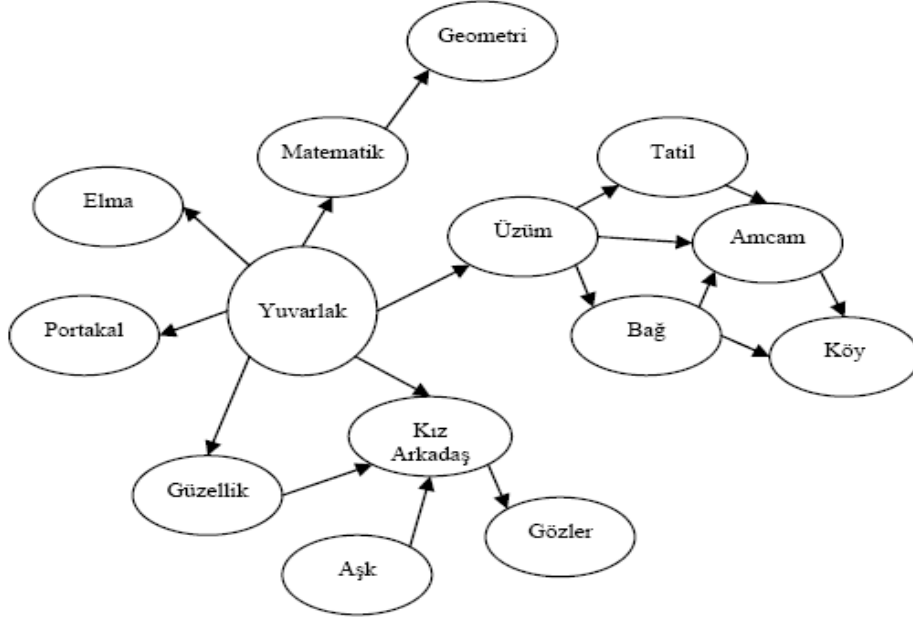
1) İşe Sözcük Çalışmalarıyla Başlamalıdır: Bu doğrultuda bir tabloya, bir heykelin fotoğrafına, poster-afiş-panoya, bir fotoğrafa ya da bir slayta, ad verdirme çalışması yaptırılmalıdır. Bu çalışma birkaç yönden etkili olacaktır: Bir yandan, öğrencilerin sadece yazılı metinleri değil, görsel birer 'metin' olarak algılanabilecek plastik sanatlarla dair bir yaklaşım kazanmasını sağlayacağı gibi, diğer yandan da, sözcükleri kullanma gücünü geliştirici bir egzersiz görevi görecektir. Günlük yaşamımızın oldukça önemli bir kısmını kapsayan reklam metinleri üzerinde çalışılmalıdır. Yazılı reklam metinleri, cümle yapıları, sözcük seçimleri, söylenmek isteneni son derece yalın, vurucu ve özgün bir şekilde ifade etme gücü bakımından incelenip, ilginç örnekler üzerinde 'özgünlüğün veya yanlışlığın' nerede olduğu tartışıldıktan sonra, kişilere kendi reklam metinleri yazdırılmalıdır. Yine sözcüklere yönelik bir çalışma olarak, birbiriyle ilgisiz gibi görünen sözcüklerin özgün, estetik ifadeler halinde birleştirilmeleri istenmelidir. Bu noktada öncelikle çağdaş şairlerin dizelerinden örnekler vererek öğrencilerin ufuklarını genişletmek, yararlı ve yönlendirici olacaktır (Alpaslan 2000).

Son dönemde yaratıcı yazma çalışması için beyin algılama sürecinde kelime kümeleme stratejisi uygulanabilmektedir. Kümeleme, tıpkı sağ beyin gibi doğrusal olmayan (nonlinear) bir beyin fırtınası tekniğidir. Verilen çekirdek sözcük, zihinde canlanan sözcük ve sözcük öbeklerine adeta kapıyı açar gibi algılamayı hızlandırmaktadır. Bu ilk yapılan eylem yazara ilk taslağın oluşmasında yardımcı olmaktadır. Anahtar görevi yapan çekirdek sözcük; çağrışım, ilişkilendirme ve mecaz yardımıyla sözcükleri, imgeleri, duyguları, zihinsel depodaki bilgileri sağ beyinden bir mıknatıs gibi toplayarak çoğaltmaktadır. Sol beyin temel olarak mantıksal, doğrusal ve sözdizimsel (syntactic) becerilere sahipken, sağ beyin; hayalleri yaratan ve bu hayalleri anlamlandıran bireşimsel (sentetik) bir yeteneğe sahiptir. Kümeleme düşüncelerin zihinsel olarak haritalanması

demektir. Beyni haritalama bir anlamda onun bir konu hakkındaki fotoğrafını çekmek ve bu fotoğrafa bakarak hayal gücümüzü geliştirmektir. Yazılacak konu hakkında ya da konu sınırlaması yoksa herhangi bir anahtar sözcük belirlenip bu anahtar sözcükten çıkan bağlantılı diğer sözcükler ve düşünceler belirlenir (İnal 2008). Yaratıcı yazma kuramına dayanan bu teknik beynin her iki yarım küresinin çalışmasını sağladığı için bilgi ve yaratıcılığın bütünleşmesini sağlamaktadır.

Aşağıdaki tabloda yaratıcı yazmada kümeleme stratejinin uygulandığı bir örnek verilmiştir.

Şekil 2. Biçimsel Olarak Kümeleme ve Bir Örnek

(İnal 2008: 63)

2) Cümleler Üzerinden Yorum Yeteneği Kazandırılmalıdır: Edebi bir metinden alınan uzun bir cümlenin sadece temel ifadeleri verilerek, cümleyi genişletme çalışması yapılmalıdır. Bu cümleler okunup tartışılarak değerlendirildikten sonra, cümlenin aslı okunarak karşılaştırılmalıdır. Böylece öğrencilerin yazdıklarındaki eksiklikler ve basit bir cümleyi edebi bir cümle yapan özellikler üzerinde durulmuş olur.

3) Sözcük ve Cümle Çalışmalarının Ardından Paragraf Çalışmalarına Gidilmelidir: Bu çalışmada ihlal edilmemesi gereken kural anlatmak ya da söylemek yerine göstermektir. Örneğin; çok utangaç bir kız olan Ayşe'nin durumunu, onun duygu ve düşüncelerini anlatan bir paragraf yazdırılmalı ve bu paragrafta Ayşe'nin utangaçlığının nasıl görselleştirildiği tartışılmalıdır.

4) Paragraf Çalışmalarında Yetkinlik Kazandırıldıktan Sonra Metin Çalışmalarına Geçilmelidir: Yazma becerine sahip üstün yetenekli çocuklara öncelikle yazınsal metin türleri öğretilmeli ve bu türlere ait çeşitli örnekler okutulmalıdır. Yazınsal metinlerle çalışmalarda belirlenen hedefler doğrultusunda farklı yöntemlerden yararlanılabilmektedir. Metin üzerinden yürütülen çalışmalar;

–Metnin devamını yazarak sonunu tamamlamak.

–Metne yeni bir son yazmak (metni kısaltmak ya da uzatmak).

- Bakış açısını değiştirmek.
- Mekânı, zamanı ve kişileri değiştirmek.
- Orijinal metindeki olay örgüsüne bağlı kalarak kişileri değiştirmek ya da kişilere bağlı kalarak olayları değiştirmek.
- Yazınsal metindeki olay örgüsünde yer alan kişileri geliştirmek.
- Metindeki konuşma biçimlerini (diyalog, iç monolog, dolaylı anlatım vb.) değiştirmek.
- Bilinen bir motiften, tipten ya da öyküden yola çıkarak çeşitleme yazmak.
- Bir yazınsal türden başka bir türe dönüşüm.
- Metnin başlığından ya da içindeki bir kavramdan yola çıkarak çağrışım zinciriyle yeni bir metin kurgulamak (İpşiroğlu 2006).

4. SONUÇ

Üstün yetenekli çocukların Sözel-Dil ve yaratıcı-üretici düşünce alanlarındaki yetenekleri erken tespit edilmeli ve bu yeteneklerinin geliştirilmesi için sürekli destek verilmelidir. Neticede yetenekler geliştirilmediği sürece sönme eğilimi gösterirler. Süreç gerektiren yaratıcı yazma eğitimi için üstün yetenekli çocuklara yönelik gerekli programlar hazırlanmalı, eğiticiler yetiştirilmeli ve bu yeteneğin toplum adına faydalı ürünlere dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Sonuçta sanatsal faaliyetlerimizin sürmesi ve kültürel aktivitelerin gerçekleştirilmesinde yazarlar ve şairlerimize çok şey borçluyuz. Ülke olarak yeni yazar ve şairlerin yetişmesine olanak tanımazsak edebî faaliyetlerimiz zamanla trival yazına dönüşecek ve popüler olma idiasının ötesine geçemeyecektir.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, G. (2000). Derslikten Günlük Yaşama Edebiyat Eğitimi. *Türkbilig II-Türkoloji Araştırmaları*, Ankara, 185-202.
- Andaç, F. (2004). *Yazarın Kitabı*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin Türkçe Versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Ataman, A. (2004). Üstün Zekalı ve Özel Yetenekli Çocuklar. *1.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 155- 168.
- Bora, E. ve Alper, Y. (2005). Sanatsal Yaratıcılık ve Beyin. *Yeni Sempozyum*, 43 (1), 3-8.
- Brandt, D. (2006). *Yazar Olmak*. (Çev.: Mustafa Yıldırım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Cropley, A. J. & Dehn, D. (1996). Fostering the growth of high ability: European perspectives , *Creative Writing: Fostering Verbal Gifts in Young People* (pp. 389-399). Greenwood Publishing Group.
- Duras, M. (1999). *Yazmak*. (Çev.:Aykut Derman) (2.Baskı). İstanbul: Can Yayınları.

- Ercan, Z. (2004). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İçin Temel Prensipler ve Kullanılan Teknikler. *1.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 145-159.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (12), 61-79.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık ile Öğretmen Davranışları ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www. e-sosder. com ISSN:1304-0278 Yaz-, 5 (17), 95-106.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler, *1.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 195- 210.
- Ezici K., A. (2005). Sanatçının Kişiliği ve Yaratma Psikolojisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 122-127.
- Gülsoy, M. (2004). *Büyük Bozumu: Yaratıcı Yazarlık*. (3. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.
- Gündüz, S. (2007). *Öykü ve Roman Yazma Sanatı*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- İnal, S. (2008). Beyin Algılama Süreci, Yazma ve Kümeleme Stratejisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9 (1), 55-64.
- İpşiroğlu, Z. (2006). *Yaratıcı Yazma (Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazımsal Metinlerin İşlevi)*, İstanbul: Morga Kültür Yayınları.
- Jones, D. (2008). *Virginia Woolf'tan Yazarlık Dersleri* (Çev.: E. A. Kesen ve M. Ön), İstanbul: Timaş Yayınları.
- King, S. (2007). *Yazma Sanatı* (Çev.: Pınar Öcal). (2. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Maltepe, S. (2006). Yaratıcı Yazma Yaklaşımı Açısından Türkçe Derslerindeki Yazma Süreçlerinin ve Ürünlerinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Ömeroğlu, E. (1995). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim İhtiyaçlarının Karşılmasında Yaratıcı Dramanın Yeri. *1992 Ankara Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü Özel Eğitim Anabilim Dalı I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Öztunç, M. (1999). Yaratıcı Düşünce Üzerinde Ailenin Etkisi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış, Sakarya.
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim (Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları ve Sanat Eleştirisi Yaklaşımları)*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sevinçgül, Ö. (2005). *Yazar Olmak İstiyorum*. İstanbul: Carpe Diem Kitap Yayınevi.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünme*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Sünbül, A., M. (2000). Yaratıcılık ve Sınıfta Yaratıcılığın Geliştirilmesi. *S.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 82-94.
- Yanık, O. (2007). *Yaratıcılık*. İstanbul: Yazın Matbaacılık.